

ŠTO JE NOVO U MUZEJSKOM NAKLADNIŠTVU

Uz 28. izložbu izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija

(Interliber, Zagrebački velesajam, studeni 2009.)

mr. sc. SNJEŽANA RADOVANLIJA MILEUSNIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

IM 40 (3-4) 2009.

POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

Na poziv Muzejskoga dokumentacijskog centra (MDC-a), na 28. izložbu izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija svojim su se novim tiskanim i elektroničkim publikacijama odazvala 122 muzeja i galerije iz 70 gradova i mjesta cijele Hrvatske. To je do sada najveći broj muzeja koji je sudjelovao na MDC-ovoj izložbi muzejskoga izdavaštva s ukupno 566 tiskanih publikacija, 9 elektroničkih publikacija na CD-ROM-ovima, 7 DVD-ova, 210 muzejskih plakata, 87 razglednica.

Novi se naslovi odlikuju visokom kvalitetom sadržaja i profesionalnom obradom te prepoznatljivim dizajnom muzejskih publikacija – kataloga muzejskih zbirki i izložaba, vodiča po stalnim muzejskim postavima, likovnih i kulturno-povijesnih monografija, zbirki studija i eseja, zbornika stručnih i znanstvenih skupova, stručne periodike te edukativnih izdanja za djecu i mlade (tiskanih ili multimedijских elektroničkih slikovnica, radnih bilježnica, mapa i slagalica).¹

No među njima se svake godine jedna od specifičnih vrsta muzejskih tiskovina nametne svojom kvalitetom i brojnošću. Prethodnih su godina to bili muzejski časopisi, edukativna izdanja za djecu i mlade ili elektroničke publikacije, a u ovogodišnjem korpusu muzejskoga nakladništva posebnu su pozornost privukli katalogi muzejskih zbirki. Od studenoga 2008. do studenoga 2009. godine katalogi muzejskih zbirki vrlo su brojni (20 novoobjavljenih) i odlikuju se iznimnošću i kvalitetom tekstova te popratne ilustrativne građe.

Ti su katalogi često rezultat višegodišnjih stručnih, a pokatkad i znanstvenih nastojanja kustosa, ostalih muzejskih stručnjaka i njihovih suradnika na izradi detaljnih popisa i opisa te dokumentacije muzejskih fundusa. Oni su ujedno i podloga za obvezni upis muzejskih zbirki na listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske, na koju je (do studenoga 2009.) upisano 139 muzejskih zbirki iz 39 muzeja.

Kataloške jedinice objavljene u tiskanim ili elektroničkim katalozima muzejskih zbirki donose skraćeni korpus podatka o muzejskome predmetu.² Najčešće se objavljuju podaci o vrsti ili nazivu predmeta te podaci o njegovu nastanku, materijalu i tehnici izrade, podaci o veličini predmeta – njegovoj dimenziji i masi. Opsežniji katalogi muzejskih zbirki donose opise cjeline i dijelova muzejskih predmeta i njihov ikonografski opis te skupine podatka o pridruženim informacijama o događajima u povijesti predmeta i kontekstu, a rjeđe slobodni tekst (interpretacija, komparacija, komentar), koji je obično sadržan u uvodnom tekstu priređivača publikacije o muzejskoj zbirci. Objavljeni katalogi muzejskih zbirki donose i popratnu fotografsku građu i(li) crteže te dokumentaciju o izložbama i bibliografiju uz svaki predmet. Dodatnoj kvaliteti kataloga muzejskih zbirki pridonose popratna kazala te višeznačajnost njihove izrade.

Tako pripremljeni podaci o muzejskim predmetima i zbirkama, građa su za jedinstveno i cjelovito predstavljanje muzejskoga kulturnog blaga i u elektroničkim medijima, što je prepoznao i stručni tim MDC-a pokretanjem projekta *Hrvatski virtualni muzeji* na web stranicama <http://www.mdc.hr/muzeji>.

Među katalozima muzejskih zbirki nova je knjiga Zorana Gregla i Irene Lazar Bakar: *staklo iz rimske nekropole* (2008.), objavljena u reprezentativnoj višeznačajnoj i bogato ilustriranoj ediciji "Katalogi i monografije Arheološkoga muzeja u Zagrebu".

¹ Popis svih izdanja vidjeti u: Radovanlija Mileusnić, S. 28. izložba izdavačke djelatnosti hrvatskih muzeja i galerija. Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2009., ili na URL: <http://www.mdc.hr/UserFiles/file/Interliber/02Ostalo.pdf>

² Vidjeti *Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije*, NN 108/2002.

Svoje su arheološke i numizmatičke zbirke predstavili i Arheološki muzej Zadar, u knjizi Jakova Vučića *Ranokršćanske glinene svjetiljke u Arheološkom muzeju Zadar* (2009.); Muzej Brodskog Posavlja iz Slavonskoga Broda, u knjizi Josipa Lozuka *Numizmatička zbirka Muzeja Brodskog Posavlja* (2009.) i u katalogu zbirke Lidije Miklik-Lozok *Ostave kasnog brončanog doba iz Poljanaca u Muzeju Brodskog Posavlja* (2009.); Gradski muzej Sisak, u knjizi Zdenke Burkowsky *Katalog numizmatike Gradskog muzeja Sisak, sv. 1* (2008.) te čakovečki Muzej Međimurja, uz izložbu Branke Marčuš *Novac Novog vijeka iz fundusa Muzeja Međimurja* (2008.).

Zagrebački Hrvatski povijesni muzej svakim svojim novim izdanjem, među kojima su i najnoviji katalozi Janka Jeličića *Pištolji i revolveri* (2008.) i Marine Bregovac-Pisk *Portreti u Zbirci grafika Hrvatskog povijesnog muzeja* (2008.), otkriva i začinjuje muzejskim dragocjenostima, koje će prvi put biti i dolično predstavljene široj javnosti zahvaljujući donaciji zgrade bivše Tvornice duhana Zagreb za smještaj muzejskoga fundusa prikupljanoga od 1846. godine.

Kataloškim popisom i popratnom izložbom javnosti je prvi put predstavljen dio Zbirke medalja i plaketa inž. Dragutina Mandla, najveće privatne zbirke medalja i plaketa u Hrvatskoj koja sadržava građu od polovice 19. do polovice 20. st., a pohranjena je u zagrebačkoj Modernoj galeriji (T. Garelić, *Zbirka medalja i plaketa inž. Dragutina Mandla*, 2009.).

Donacija od 166 animalističkih skulptura akademskog kipara Zlatka Zlatića gradu Zagrebu, smještena u novouređenom izložbenom prostoru Zoološkoga vrta, predstavljena je u katalogu Gliptoteke HAZU iz 2009. g., a jedinstvena zbirka u hrvatskim muzejima – *Duhanska zbirka Zavičajnoga muzeja u Imotskome* – prvi je put opisana i objavljena u knjizi Snježane Tonković *Duhanska zbirka Zavičajnog muzeja u Imotskom* (2 sveska, 2009.).

Na raznolikost i bogatstvo baštine pohranjene u muzejima upućuju i katalozi zbirki Muzeja grada Splita, objavljeni u novopokrenutoj ediciji "Muzejske zbirke"; Vjekoslava Sokol u katalogu *Zbirka namještaja u Muzeju grada Splita* (2009.) detaljno je opisala 156 komada namještaja čija su stilska obilježja u rasponu od 13. do 20. st., a Helga Zglav-Martinac predstavila je jedinstvenu knjižnu baštinu u katalogu *Zbirka starih i rijetkih knjiga Muzeja grada Splita* (2009.).

Povijesni razvoj fotografske opreme i fotografije u Istri predstavljen je u opsežnom katalogu Povijesnoga muzeja Istre - Museo storico dell' Istria kustosice Lane Skuljan, *Fotografija u Istri do 1918.: iz fundusa Zbirke fotografija, negativa i fotografske opreme* (2009.). Rijetko obrađivanoj temi povijesnih vrijednosnica svoj je katalog i izložbu posvetio Muzej grada Rijeke, u ciklusu muzejski prezentiranih riječkih tema (Milica Trkulja, *Povijesne vrijednosnice Rijeke i Sušaka iz fundusa Muzeja*, 2008.). Muzej "Mimara" predstavio je *Imaginarni svijet zagonetnih predmeta od bjelokosti, kosti i rožina* (2008.), a Gradski muzej Varaždin svoju Zbirku keramike, porculana, stakla i satova u *Vodiču* Ljerke Šimunić (2009.).

Detaljnim kataloškim opisima i kvalitetnom ilustrativnom građom svoje su likovne zbirke predstavili Muzej grada Kaštela (Ankica Babin, *Zbirka moderne i suvremene umjetnosti*, 2008.) i Zavičajni muzej grada Rovinja (Dario Sošić, *Zbirka moderne umjetnosti Zavičajnog muzeja grada Rovinja*, 2009.), a Gradski muzej Virovitica objavio je ilustrirani kataloški popis 120 likovnih djela i 43 originalna rukopisa hrvatskih književnika iz donacije i Zbirke Branislava Glumca.

Muzejska građa objavljuje se i u vodičima kroz stalne muzejske postave, ali sa zadaćom pružanja osnovnih informacija o izložnim predmetima i njihovu smještaju u izložbenom prostoru. Svoje su vodiče objavili novootvoreni Arheološki muzej Osijek (*Seoba naroda i srednji vijek: vodič kroz stalni postav*) te Tiflološki muzej i zagrebačka Moderna galerija, uz obnovljene stalne postave, ali i stariji muzeji poput Strossmayerove galerije starih majstora.

Objavljivanjem svojih vodiča na drugim stranim jezicima muzeji se okreću i inozemnoj publici, a njihovom realizacijom na elektroničkim medijima, uz maštovite ilustracije i edukativne igre, obraćaju se i mladim naraštajima. Tako je, primjerice, obrađena Zbirka Vjenceslava Richtera i Nade Kareš Richter Muzeja suvremene umjetnosti, koja je prezentirana na multimedijском CD-ROM-u *Avanture Vita i Nade*. Školski muzej u Zagrebu je, nakon uspješnih publikacija za djecu u tiskanom obliku, objavio i CD Elizabete Serdar i Branke Ujaković *Igraonica Hrvatskoga školskog muzeja* (2009.) s vodičem po stalnom postavu i edukativnim igrama za usvajanje i provjeru znanja o muzejskoj građi i školstvu.

Muzejske maskote i crtani likovi glavni su junaci i muzejskih slikovnica – knjižničnih vrsta koje na djeci primjeren način predstavljaju muzejske sadržaje; Franjo Žučak upoznaje djecu s Entomološkom zbirkom i varaždinskim Starim gradom (Gradski muzej Varaždin), a Arhimir je glavni junak nove slikovnice *Moj vodič s Arhimirom kroz numizmatičku, pretpovijesnu i egipatsku zbirku te po lapidariju Arheološkog muzeja u Zagrebu* (2008.) autorice Mile Škarić.

Osim svojih zbirki, muzeji su obrađivali i teme vezane za povijest svoje muzejske djelatnosti. Velike obljetnice bile su povodom za objavljivanje muzejskih spomenica (*Muzej Like Gospić: 1958. – 2008.*), a one manje obljetnice, poput 25-godišnjice rada Zavičajnog muzeja Slatina, potaknule su izradu kronoloških pregleda i vrednovanje muzejskih dostignuća (Dragica Šuvak, *Muzej iza zavjese*). Neki su muzeji priredili memorijalne izložbe i popratne kataloge u spomen svojim istaknutim muzealcima (*Djelatnici Etnografskoga muzeja u Zagrebu: 1919. – 2009.*; Stjepan Gruber – *sjećanje na osnivača Muzeja u Županji*, Zavičajni muzej Stjepana Grubera, 2009.; Ivo Maroević: *zrnca životnog mozaika 1937. – 2007.*, Muzej Prigorja, 2009.), objavili zbirke njihovih izabranih studija i tekstova (Vladimir Maleković, *O izvornoj ili naivnoj umjetnosti*, 2 sv., Hrvatski muzej naivne umjetnosti, 2008.) ili ih predstavili kao umjetnike lijepe riječi objavljivanjem njihovih zbirki poezije (Zdravko Dvojković, *Šešir moj: zbirka pjesama*, Gradski muzej Vukovar, 2008.).

Neke su od višegodišnjih muzejskih akcija dobile i svoje monografije. Među njima je zadarski međunarodni triennale fotografije *Čovjek i more*, uz 50. godišnjicu, te manifestacija oživljene povijesti *Žive slike* Muzeja grad Zagreba, uz 10. godišnjicu održavanja.

U nizu novih i vrijednih naslova raznolikošću obrađivanih tema izdvajaju se i monografski prikazi. Oni su pisani dokazi muzejske sveprisutnosti u životu svojih lokalnih zajednica. Stubica je dobila svoju opsežnu kulturno-povijesnu monografiju u izdanju Muzeja Hrvatskoga zagorja, a Zelina i okolica u izdanju Muzeja Sveti Ivan Zelina.

Muzej Đakovštine predstavio je razvoj nogometa u Đakovu u knjizi Borislava Bijelića; Zavičajni muzej Biograd na Moru monografijom je popratio 100. godišnjicu Gradske glazbe knjigom Gorke Božulić; Muzej grada Kaštela objavio je kronološki pregled razvoja turizma u Kaštelama u knjizi Sanje Acalije, a Arheološki muzej u Zagrebu objavio je opsežnu monografiju o hrvatskim arheološkim parkovima i lokalitetima te o njihovoj ulozi u hrvatskoj turističkoj ponudi (urednik projekta i publikacije Sanjin Mihalčić). Muzej grada Rijeke obradio je temu iseljeništva iz Srednje Europe u Ameriku 1880. – 1914. u knjizi i na istoimenoj izložbi Ervina Dubrovića; Gradski muzej Makarska svoju je monografiju posvetio magarcu (knjiga Ane Kunac); Gradski muzej Karlovac razotkrio je tajnu zagonetnoga pokrivala u tradicijskome ženskom oglavljju (knjiga Jane Mihalčić), a moslavačkoj etnografskoj baštini Muzej Moslavine posvetio je dvije nove knjige Slavice Moslavac (*Crvena i bijela Moslavina* i *Posoblje i pokućstvo u tradicijskom domu*).

Pozornost javnosti privlače i dva opsežna sveska o Slavoniji, Baranji i Srijemu, koja su objavljena uz veliki istoimeni kulturološki izložbeni projekt Ministarstva kulture RH, održan u Galeriji Klovićevi dvori. U realizaciji te jedinstvene monografije sudjelovali su stručnjaci iz muzeja te renomirani znanstvenici i profesori hrvatskih fakulteta i instituta, dajući svoj doprinos upoznavanju arheološke, arhivske, povijesne, književno-jezične, etnografske, glazbene i nematerijalne te likovne i arhitektonske baštine i građe Slavonije, Baranje i Srijema.

Tijekom 2009. godine publika je imala priliku razgledati i brojne likovne izložbe, koje su također popraćene katalogima. Među njima su monografski katalog uz retrospektivu Josipa Račića zagrebačke Moderne galerije, katalog retrospektive hrvatske videoumjetnosti zagrebačkoga Muzeja suvremene umjetnosti, retrospektive skulptorskoga rada Dušana Džamonje u izdanju Muzeja za umjetnost i obrt, retrospektive Milivoja Uzelca i Ante Jerkovića u Umjetničkome paviljonu u Zagrebu, retrospektive Franje Korena u Gradskome muzeju Karlovac i niz drugih.

Za razliku od prijašnjih godina, publika je imala mogućnost upoznati likovno stvaralaštvo žena slikarica starijih generacija. Likovnu ostavštinu Cate Dujšin-Ribar svojim su publikacijama predstavili Muzej grada Zagreba i Muzej grada Trogira, umjetničko stvaralaštvo Ruže Meštrović i Sonje Kovačić Tajčević izložbom i popratnim katalogom predstavili su stručnjaci zagrebačke Moderne galerije itd.

Te su muzejske publikacije svojim sadržajem, uz reprodukcije likovnih radova te biobibliografske podatke, vrijedan doprinos upoznavanju i istraživanju likovne baštine.

Osim njih, muzeji su objavili i desetak novih likovnih monografija, među kojima su likovne monografije Đure Mihinjača (Gradski muzej Varaždin), Gorkog Žuvele (Gliptoteka HAZU), Ivana Heila i Vladimira Filakovca (Galerija likovnih umjetnosti Osijek), Munira Vejzovića (Galerija Klovićevi dvori) i Slave Striegla (Gradska galerija Striegl u Sisku), a opsežne i cjelovite povijesno-umjetničke preglede renomiranih povjesničara umjetnosti objavili su Muzej Brodskog Posavlja (Darko Schneider, Marica Karakaš Obradov, Stanko Špoljarić, *Slikarstvo i kiparstvo 19. i 20. stoljeća u Brodu*) i Gliptoteka HAZU (*Tradicijska i moderna Vere Horvat Pintarić*).

Prateći aktualnu problematiku s područja kulturne baštine, muzeji su često (su)organizatori okruglih stolova, stručnih i znanstvenih skupova na kojima sudjeluju renomirani domaći i inozemni stručnjaci i znanstvenici. Popraćeni su

zbornicima radova, a najnoviji među njima su: *Zaštita prirodne baštine - naša zadaća: zbornik radova s okruglog stola posvećenog zaštiti hrvatske geološke baštine u Međunarodnoj godini planeta Zemlje* (Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej evolucije i nalazište pračovjeka Hušnjakovo, Krapina, 24. studenog 2008.); *Nužnost uvažavanja i suživota: zbornik radova s okruglog stola o željezničkoj industrijskoj baštini* (Zagreb: HŽ-Holding, 2009.); *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja* (Čakovec, Muzej Međimurja, 2009.). Objavljeni su i zbornici već tradicionalnih godišnjih manifestacija poput Dana Julija Benešića (Muzej grada Iloka) ili Dana Petra Šegedina (Gradski muzej Korčula i Gradska knjižnica "Ivan Vidali") te Krležinih dana u Osijeku (Zagreb, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta; Osijek, Filozofski fakultet i Hrvatsko narodno kazalište), na kojima muzeji aktivno sudjeluju u promicanju književno-jezične baštine.

Manje su poznati i široj javnosti nedostupni muzejski časopisi i zbornici iako se oni svrstavaju u najstariju hrvatsku humanističku periodiku i donose priloge lokalnoga i nacionalnoga značenja s različitih znanstvenih područja. Njihovu ujednačenu periodičnost objavljivanja potvrđuje i 20 novih svezaka časopisa: *Zbornik: grad Belišće - Muzej* (sv. 3/2009.), *Anali Galerije Antuna Augustinčića* (sv. 27/2008.), *Podravski zbornik* (sv. 34/2008.), *Zbornik Moslavine* (sv. 11/12, 2008. – 2009.), *Glasnik slavonskih muzeja*, časopis Muzejske udruga istočne Hrvatske (god. 28, br. 5(60) 2008.), *Histria Archaeologica*, časopis Arheološkog muzeja Istre (sv. 37/2006.), *Senjski zbornik, prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu* (sv. 34/2007., 35/2008.), *Godišnjak Gradskog muzeja Sisak* (sv. 8/2008.), *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku* (sv. 101/2008.), *Ethnologica dalmatica* (sv. 17/2009.), *Starohrvatska prosvjeta* (sv. 35/2008.), *Diadora*, glasilo Arheološkog muzeja u Zadru (sv. 22/2007.), *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* (sv. 41, 2008.), *Natura Croatica*, časopis Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja (god. 18, br. 1/2009., suppl. 1, 2 / 2008.), *Anali za povijest odgoja* (sv. 7/2008.) te časopisi MDC-a *Informatica Museologica* (god. 38, br. 3/4, 2007. i god. 39, br. 1/4, 2008.) i *Muzeologija* (sv. 45/2008.), koja donosi magistarski rad Veljka Mihalića *Privatne zbirke darovane gradu Zagrebu i njihova uloga u kulturnom razvoju grada*.

Na izložbi su svojom suvenirskom ponudom s dizajnerskim potpisom sudjelovali Muzeji Ivana Meštrovića (šalice, majice, olovke, boje) i Hrvatski muzej naivne umjetnosti (majice, setovi razglednica, reprodukcije, bedževi), a svoje je razglednice s muzejskim motivima objavilo desetak muzeja.

28. izložba muzejskoga izdavaštva održana je na 32. međunarodnome sajmu knjiga i učila (INTERLIBER) na Zagrebačkom velesajmu, od 11. do 15. studenoga 2009. Autor dizajna ovogodišnjega izložbenoga prostora MDC-a bio je Neven Kovačić. Zahvaljujući njegovim inovativnim kreacijama, izložbeni prostor Muzejskoga dokumentacijskog centra već je dva puta dobio posebno priznanje i kristalnu skulpturu za najvišu razinu oblikovanja i najbolje ideje u rješavanju izložbenog prostora na ovogodišnjem Interliberu - 2006. i 2008. g. Maštovito, dopadljivo i praktično osmišljen modularni sustav izložbenih elemenata omogućit će njegovu višegodišnju upotrebu ne samo za sajamske nastupe već i za druge mogućnosti izlaganja i prezentacije muzejske knjige kao važnog segmenta muzejskoga rada.

Primljeno: 21. prosinca 2009.

WHAT IS NEW IN MUSEUM PUBLISHING

RELATED TO THE 28TH EXHIBITION OF THE PUBLISHING ACTIVITY OF CROATIAN MUSEUMS AND GALLERIES (INTERLIBER, ZAGREB FAIR, NOVEMBER 2009)

The invitation of the Museum Documentation Centre (MDC) to take part in the 28th Exhibition of the Publishing Activity of Croatian Museums and Galleries with their new printed and electronic publications met with response from 122 museums and galleries from 70 cities and towns of the whole of Croatia. This is the most that have ever taken part at the MDC exhibition of museum publication with a total of 566 publications, 9 electronic publications on CD-ROMS, 7 DVDs, 210 museum posters, 87 postcards. The new titles are characterised by a high quality of content and professional workmanship, with the recognisable design of museum publications – catalogues of collections and exhibitions, guides to the permanent displays, artistic and culture history monographs, collections of studies and essays, proceedings of conferences, specialised periodicals and educational publications for children and young people (printed or multimedia electronic picture books, workbooks, albums and jigsaws).

However, each year, among these items one of the particular kinds of museum printed matter stands out for its quality and abundance. In previous years these were museum periodicals, educational editions for children and young people or electronic publications; in this year's body of museum publishing, the catalogues of museum collections attracted particular attention. From November 2008 to November 2009 there were many catalogues of museum collections (with 20 new publications) and they are characterised by their exceptionally high quality writing and the ancillary illustrative material.